

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора

Коваленко Наталії Володимирівни

**на дисертацію Товстухи К.О. «ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ОСВІТИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми наукового дослідження зумовлена необхідністю модернізації системи професійної підготовки фахівців з міжнародного права в умовах євроінтеграційних процесів, інтернаціоналізації вищої освіти та гармонізації українського освітнього простору з європейськими стандартами, що відображено в низці нормативно-правових документів України, зокрема в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014, зі змінами), Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, а також у документах, що регламентують інтеграцію вітчизняної освіти до Європейського простору вищої освіти. У цьому контексті дисертаційне дослідження К. О. Товстухи є на часі.

Актуалізують досліджувану проблему й виявлені Товстухою К.О. суперечності між: зростаючою суспільною потребою у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях з міжнародного права, здатних ефективно діяти в умовах європейської інтеграції та глобалізації правових процесів, і недостатнім рівнем теоретико-методологічного осмислення особливостей їх професійної підготовки в контексті досвіду країн Європейського Союзу; наявністю в Україні потенціалу для модернізації системи підготовки фахівців з міжнародного права з урахуванням європейських освітніх стандартів і практик та недостатньою розробленістю механізмів адаптації й упровадження цього досвіду в національну систему вищої юридичної освіти; об'єктивною необхідністю імплементації позитивного досвіду закладів вищої

освіти країн Європейського Союзу щодо організації професійної підготовки фахівців з міжнародного права та відсутністю систематизованих науково обґрунтованих рекомендацій для закладів вищої освіти, органів управління освітою та інших стейкхолдерів щодо ефективної інтеграції такого досвіду в український освітній простір.

У цьому контексті актуальність рецензованого дослідження Товстухи К.О. «Професійна підготовка фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу» не викликає сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.
Дисертаційна робота є складовою частиною комплексного дослідження кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Теоретичні та методичні засади інноваційного розвитку освіти у національному, європейському та глобальному контекстах» (реєстраційний номер 0121U107883). Тему дисертації затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 3 від 21.10.2022 року).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Грунтовний аналіз дисертаційної роботи виявив, що дослідження окресленої проблеми є цілісним, системним і повним, оскільки автором науково обґрунтовано теоретичні, нормативні, змістові та методичні засади професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу.

У дисертації здобувачем розглянуто сутність феномену професійної підготовки фахівців з міжнародного права, окреслено концептуальні засади й генезу професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу.

Значну цінність становлять розроблені автором рекомендації щодо використання позитивного європейського досвіду в закладах вищої освіти України.

Нові факти, одержані здобувачем.

Задля досягнення поставленої мети Товстуха К.О. визначає і розв'язує конкретні науково-дослідницькі завдання в межах обраної проблематики. Наукова новизна рецензованого дослідження є беззаперечною, оскільки автором уперше в українській педагогічній науці здійснено комплексне дослідження проблеми професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу; у межах висвітлення стану розробленості проблеми дослідження в українському науковому дискурсі виокремлено аспекти її розгляду (історичний, нормативно-правовий, професійно-педагогічний, компаративний та інтеграційний); охарактеризовано концептуальні засади професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу; розкрито генезу професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу в межах семи послідовних етапів (1) *ранньомодерний* (XVI – перша половина XVII ст.); 2) *просвітницько-класичний* (друга половина XVII – початок XIX ст.); 3) *класичного позитивізму* (1815-1898 рр.); 4) *інституціонально-ліберальний* (1899–1944 рр.); *післявоєнної реконструкції* (1945–1979 рр.); *європеїзації та глобалізації* (1980 – 2009 рр.); *сучасний* (2010 р. – дотепер); висвітлено нормативні засади професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу (стратегічні пріоритети й тенденції розвитку професійної підготовки фахівців з міжнародного права, визначені в державних нормативних документах країн Європейського Союзу); окреслено змістові (зміст, структуру та особливості реалізації освітніх програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти) та методичні (критичні педагогічні підходи та практикоорієнтовані методи навчання) засади професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу; визначено можливості використання позитивних

концептуальних ідей європейського досвіду у процесі модернізації професійної підготовки фахівців з міжнародного права в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, опублікованих працях.

На основі аналізу тексту дисертаційної роботи можемо зробити висновок щодо обґрунтованості її наукових положень і висновків. Цілком релевантними вважаємо застосовані методи наукового пошуку, а саме: загальнонаукові – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; конкретно наукові: системний аналіз – для встановлення взаємозв'язків між елементами професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу як цілісної системи; термінологічний аналіз – для опрацювання джерел з проблем професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу й окреслення термінологічного інструментарію дослідження; структурно-логічний аналіз – для з'ясування нормативних, змістових та методичних засад професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу; метод екстраполяції, за допомогою якого було визначено можливість використання позитивного європейського досвіду в Україні.

Вагомою є апробація результатів дисертаційного дослідження на наукових заходах різних рівнів, зокрема міжнародного: «Освіта для ХХІ століття: виклики, проблеми, перспективи» (Суми, 2022; 2023; 2024; 2025), «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін» (Суми, 2023; 2024; 2025), «Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи» (Суми, 2023; 2025), «Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід» (Суми, 2025) та всеукраїнського: «Педагогіка В. О. Сухомлинського: діалог із сучасністю» (Суми, 2024), «Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи» (Запоріжжя, 2025).

Значення для науки і практики отриманих результатів.

Дисертаційна робота Товстухи К.О. містить раніше незахищені положення, а обґрунтовані результати розв'язують актуальну проблему. Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається можливістю використання представлених положень, висновків і рекомендацій у процесі формування освітньої політики в галузі міжнародного права, розроблення методичного забезпечення означеного процесу, викладання лекційних, семінарських і практичних занять для здобувачів освіти першого, другого та третього рівнів вищої освіти педагогічних закладів вищої освіти. Матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі українських закладів вищої освіти.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

На позитивну оцінку заслуговує ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків. Їхня достовірність та новизна підтверджуються конкретним змістом і результатами дослідження. У вступі дисертаційної роботи чітко окреслено науковий апарат дослідження, мета і завдання узгоджені зі структурою та висновками роботи. Загальні висновки є вмотивованими, ґрунтуються на результатах, викладених послідовно в трьох розділах дисертаційної роботи, розкривають зміст проведеного дослідження й узгоджуються з окресленими у вступі завданнями. Означене засвідчує той факт, що мета кваліфікаційної праці досягнута. Додатки суттєво доповнюють основний зміст дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за доцільне висловити в дискусійному плані деякі зауваження та побажання.

1. Вважаємо, що робота виграла б, якби автор здійснив зіставлення вітчизняного досвіду професійної підготовки фахівців з міжнародного права з європейськими моделями.

2. Характеризуючи програми професійної підготовки фахівців з міжнародного права, запроваджені в закладах вищої освіти, варто було б розширити коло аналізованих країн.

3. Окремі підрозділи містять фрагменти описового характеру, які можна було подати в більш узагальненому вигляді, що б підвищило наукову компактність тексту.

Повнота викладення матеріалу дисертації в наукових публікаціях.

Основні теоретичні положення й висновки дослідження представлено в 11 наукових публікаціях, серед яких 10 одноосібних, із яких 3 статті в наукових фахових виданнях України, 8 праць апробаційного характеру. Аналіз наукових робіт здобувача, зазначених у списку опублікованих праць за темою дисертації, дає можливість стверджувати, що представлені роботи повною мірою відображають основні положення та висновки дослідження.

Висновок про відповідність кваліфікаційної наукової праці чинним вимогам.

Дисертація Товстухи К.О. «Професійна підготовка фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

У кваліфікаційній праці представлено теоретичне обґрунтування та запропоноване нове розв'язання проблеми дуальної освіти в країнах Європейського Союзу. Обґрунтовано актуальність досліджуваної теми, визначено сутнісний зміст основних понять дослідження. Результати дисертаційного дослідження засвідчили успішність вирішення поставлених завдань, основні положення дисертації мають наукову новизну і пройшли достатню апробацію. Зміст кваліфікаційної праці відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Товстухи К.О. «Професійна підготовка фахівців з міжнародного права в

зкладах вищої освіти країн Європейського Союзу» відповідає чинним вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри педагогіки
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

Наталія КОВАЛЕНКО

